

KAHRAMANMARAŞ'TA COĞRAFİ BİR MEKÂN: EDEBİYAT MAHFİLLERİ

A Geographical Place in Kahramanmaraş: Literature Gathering-Places

Dr. Öğr. Üyesi Nadire KARADEMİR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye, n.karademir45@gmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
20.07.2021

Kabul/Accepted:
27.08.2021

Sayfa/ Page:
238-251

10.32579/mecmua.973110

Öz

Kahramanmaraş, geçmişten günümüze gerek tarihi gerek coğrafi anlamda birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Edebiyat alanında da mümbit bir edebiyat şehri olmuştur. Yedi Güzel Adam'ın memleketidir. Kahramanmaraş'ta topoğrafya ve iklimin zor şartları, bölgede kapalı toplum kültürü yaşanıyor olması bu yöre insanının başka meşgaleler bulmasına, kendine doğru derinleşmeye meyletmesine neden olmuştur. Birçok edebî çalışma yaşanan coğrafyayı ve insanı anlatmaktadır. Dolayısıyla ne edebiyat coğrafyasız, ne de coğrafya edebiyatsız olabilir. Mahfil coğrafi bir mekândır. Edebiyat mahfili edebî bir muhit içinde, birden çok sanatkârın bir araya gelip toplandıkları sanat-edebiyat ile ilgili sohbetler yaptıkları, edebî eserler ve kavramlar üzerinde düşüncelerini görüşlerini paylaştıkları mekânlardır. Kahramanmaraş'ta edebiyat damarı usta-çırak geleneği ile beslenmiş, Mahfiller bir okul misyonu üstlenmiştir. Kentte edebiyat dergileri, eski konak tarzı evler, bağ evleri, çayhaneler, bazen terzi dükkânları, kütüphaneleri ve hatta parklar zaman zaman edebiyat mahfili olarak kullanılmıştır. Geçmişten günümüze Mağaralı Mahallesi'nde Batı Park'taki mekânlar, Fevzi Paşa Mahallesi'ndeki Halis Çay Evi, Haydarlı Mahallesi'ndeki Seha Kitapevi, İsmet Paşa Mahallesi'ndeki Terzi Yusuf, Bahçelievler Mahallesi'ndeki Şelale Park büyük önem taşıyan edebiyat mahfillerini oluşturmuştur. Bahçelievler Mahallesi'nde yer alan Edebiyat Kırathanesi ise, belirli zaman aralıkları ile bir araya gelip edebî fikir ve düşüncelerin paylaşıldığı bir mekân olarak varlığını sürdürmektedir. Böylece edebiyat sevdalıları, yazar, şair yetişmekte, yazar ve şairler de edebiyat mahfillerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Mekân, Edebiyat, Edebiyat Mahfili, Kahramanmaraş.

Abstract

Kahramanmaraş has hosted many civilizations both historically and geographically from past to present. It has also become a productive city of literature in the field of literature. Kahramanmaraş is the hometown of Seven Beautiful Men. The difficult conditions of the topography and climate in Kahramanmaraş and the closed society culture in the region caused the people of this region to find other pastimes and to deepen themselves. Literary studies describe this geography and human being lived in. Therefore, neither literature can be without geography, nor geography can be without literature. Gathering-place is a geographical place. The literature gathering-place is a place where more than one artist gathered in a literary neighborhood, where they have conversations about art and literature, and share their views on literary works and concepts. In Kahramanmaraş, the vein of literature was nourished by the master-apprentice tradition, and the Gathering-place undertook a school mission. In the city, literary magazines, old mansion-style houses, vineyard houses, teahouses, sometimes tailor shops, bookstores and even parks were used as literary gathering-place from time to time. From past to present, the places in Batı Park in the Caveli neighborhood, the Halis tea house in the Fevzi Paşa neighborhood, the Seha bookstore in the Haydarlı neighborhood, the Terzi Yusuf in the İsmet Paşa neighborhood, and the Waterfall Park in the Bahçelievler neighborhood have formed the literature gathering-places of great importance in the city. The Literature Kırathanesi, located in the Bahçelievler neighborhood, continues to exist as a place where literary ideas and thoughts are shared at certain intervals in the city. Thus, lovers of literature, writers and poets are raised, and writers and poets ensure the sustainability of literary gathering-place.

Keywords: Culture, Space, Literary, Literary Gathering-Place, Kahramanmaraş.

Atıf/Citation: KARADEMİR, N. (2021). Kahramanmaraş'ta Coğrafi Bir Mekân: Edebiyat Mahfilleri. MECMUA - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi ISSN: 2587-1811 Yıl: 6, Sayı: 12, Sayfa: 238-251.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Dr. Öğr. Üyesi Nadire KARADEMİR

Çatışma Beyanı/Conflict Statement: Makalenin yazar/yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder/ederler.

Giriş

İnsan, coğrafya ve edebiyatın ortak noktasını oluşturur. Hem edebiyat hem de coğrafyanın insan ile olan ilişkisi karşılıklı üretime dayanır.

Coğrafya, Grekçede yer anlamında kullanılan “geo” ile çizmek, yazmak ve tasvir etmek anlamında “graphica” kelimelerinin birleşmesi ile oluşan bir sözcüktür. Geographical ve Geographie dünyanın bilinen ve keşfedilen tüm özelliklerinin betimsel anlamda aktarılmasıdır (Özçağlar, 2019). İfadeden de anlaşılacağı üzere edebiyat için mekân ve tasvir nasıl önemli ise coğrafya bilimi için de bu kavramlar büyük önem taşımaktadır.

Günümüz coğrafya kuramlarına geçiş on dokuzuncu yüzyılda başlamıştır. Bu dönemden sonra coğrafya bilimi coğrafi anlamda keşiflerin ötesine geçerek daha kuramsal bir bilim haline gelmiştir (Michie ve Thomas, 2003: 10). Harita ve mekân coğrafyanın en önemli anahtar kavramlarıdır. Bilim ve sanat, coğrafyanın etkilerinden tamamen bağımsız değildir. Coğrafya, hem sanatçının hem de sanat eserinin oluşmasında önemli bir fonksiyona sahiptir. Çünkü edebiyat coğrafyaya ait malzemeyi kullanmakta ve mekâna ait birikimleri değerlendirmektedir (Aktaş, 2012). Edebiyat hem fiziksel hem de duygusal olarak coğrafyadan yararlanmaktadır. Bu durumda metinsellik ile öyküsellik coğrafya ve edebiyatın ortak bir özelliği olmuştur. İnsanların kaderini oluşturmada Coğrafya önemli bir yer işgal etmektedir. Edebî eserler de bu coğrafyayı ve insanı kaleme alır (Vurmay, 2010). Herhangi bir coğrafyada kurulan medeniyetin hem kültür, hem tarih, hem de edebiyat üzerinde büyük etkileri vardır. O nedenle edebiyatta tarihe verilen değer kadar coğrafyaya da verilmelidir. Bu durumda edebiyat-coğrafya ilişkileri özellikle kamuya ait kültür mekânlarının kültürel tarihe yaptığı katkılar ile bu mekânların sosyal hayattaki işlevlerini de ortaya çıkarıp, parçalanmış bilgilerin bütünsel hale getirilmesini sağlayacaktır (Aktaş, 2012).

Kültür, tarihsel süreç içinde bir toplumun üyeleri tarafından üretilen yaşanan, paylaşılan, belirli bir mekân üzerinde yayılmış gösteren ve nesilden nesile aktarılan bilgi, her türlü maddi ve manevi tavır ve davranış kalıplarının toplamı olarak ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2016; Çelikoğlu, 2016). Dolayısıyla kültür yaşanan mekân üzerinde gerçekleştirilen hayatta kalma mücadelesi ile mekâna bağlı olarak üretilen akıl ürünü olan her şeydir (Kayserili, 2014: 28). Kültür, maddi ve manevi olarak ikiye ayrılmaktadır. Maddi kültür öğeleri; bir toplumun kullanmış olduğu kap-kacaklar, teknik araçlar, giysiler, fabrikalar, makinalardır. Toplumun dili, sanatı, edebiyatı, felsefesi, bilimi, inancı, örf ve adetleri, ahlak kuralları, normları, düğünleri, yemek yeme şekilleri vb. kültür öğeleri ise manevi kültürü oluşturmaktadır (Arslanoğlu, 2001).

Kültür bölgesi, mekânsal bir birim oluşturmak amacıyla mekânın benzer yerlerinin ya da işlevsel bölgelerinin gruplandırılarak elde edilen coğrafi bir birimdir (Arı ve Köse, 2005; Jordan-Byckov ve Domosh, 2003). Yeni nesiller miras olarak devraldığı kültürü değişime uğratarak yeni öğeler ekleyecektir (Tümertekin ve Özgüç, 2016). Kültürel peyzaj, kültürel coğrafyanın kurucusu olarak da ifade edilen Carl Sauer tarafından, insanoğlunun doğal peyzaj üzerinde yapmış olduğu tüm değişiklikler sonucu ortaya çıkan yeni peyzaj olarak ifade edilmektedir (Kayserili, 2010:181). Fiziki peyzaj olarak isimlendirilen doğal çevre nesilden nesile insan faaliyetleriyle değiştirilip beşeri çevre oluşturulmuştur. Kültürel miras ise daha önceki nesillerin oluşturdukları ve yeni nesillere aktarmış oldukları nesnel anlamda bir varlığı olan insanlar tarafından yapılmış (maddi kültür) ve herhangi bir topluma ait olan tüm değerlerin bütünü oluşturulan (manevi kültür) ürünler olarak ifade edilmektedir (Diker ve Deniz, 2016). Kültürel coğrafya disiplinler arası bir özelliğe sahip olup, kültür coğrafyası, kültür grupları ve toplumsal, mekânsal işleyiş bakımından mekânsal çeşitliliklerini incelemekte, özellikle dil, din, yönetim, ekonomi gibi kültürel olayların bir mekândan diğerine değişme veya aynı olma yolları analiz edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2016).

Mekân, Latince bir terimdir. “Spatium” teriminden türetilmiştir. Mesafe ve dağılım anlamına gelen mekân (space) kavramı, özellikle Ortaçağ'da konteynır veya kap anlamlarında kullanılmıştır (Elden, 2009). Günümüzde ise sosyal/mekânsal teorisyenler, sosyal ve mekânsal fenomenlerin birbirleri ile ilişkiler içinde olduklarını belirterek, biri olmadan diğzerinin anlaşılamayacağını, bu durumda da resmin tamamının görülemeyeceğini belirtmektedir (Gregory ve Urry, 1985). Bu durumda mekân salt bir konteynır ya da kap değildir. Dinamik bir varlıktır. Çünkü mekânın içinde hafıza, aidiyet duygusu ve karmaşık ilişkiler yer almaktadır.

Lefebvre'nin (2016: 42) “Mekânın Üretimi” kitabı soyut mekân ve sosyal mekânı ayırdığı için bir tür “mekânsal diyalektik” açıklamasını ortaya koyan bir kitaptır. Kitapta mekânın yansız ve edilgin bir geometri olmadığını öne sürer. Mekânın yeniden üretildiğini, bu nedenle de mücadele alanını temsil ettiğini belirtir.

İlk ikamet etme işlevinin bir şekilde doğuştan benimsendiğini ortaya koyan erdemlere ulaşmak için betimsel problemleri aşmak gerekir. Bu betimsel problemler nesnel ya da öznel olabilir. Olguları ve izlenimleri dile getiren bu betimlemeler coğrafyacılar ya da etnograflar çok farklı yerleşim türleri betimleyebilirler. Bu farklılık karşısında fenomoloğun büyük çaba göstermesi gerekir (Bachelard, 2017: 34-35).

Mekân ve edebiyat, haritacılık ve yazma, tasvir ve anlatı arasındaki karşılıklı ilişkiler ilginç oldukları kadar karmaşıktır. Mekân yalnızca haritalar planlar dâhilindeki alan değil zihnimize de oluşturduğumuz mekânlar vardır. Bu nedenle bir yeri bilmek için bir kişi onu haritalar, fakat aynı zamanda onu okur ve anlatır (Lefebvre, 2016: 79). Dolayısıyla mekan kavramı özellikle beşeri coğrafyanın en önemli ögesini oluşturmaktadır.

Mekân tüm bilim dallarını ilgilendirdiği gibi coğrafyanın da tüm konuları ile ilgilidir. 1964'de Pattison, yayınladığı “Coğrafyanın dört geleneği” makalesinde coğrafyayı dört gelenek altında toplamakta ve bunlara mekânsal, bölgesel, insan-çevre ve yer bilimi gelenekleri adını vermektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2016). Bu durum mekân kavramına ne derece değer verildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Coğrafyacı Yi-Fu Tuan “Space and Place The Perspective of Experience” eserinde belirli bir mekân alanının bir duraklamaya neden olduğu, gözlerin dinlendiği kısa bir anda onu hikâye anlatımı için bir özne haline getirdiğinde bir “yer” olduğunu belirtir. Bir kimse bir şeye farklılaştırılmamış bir manzara kapsamı içinden onu somut bir varlık olarak ayırabilecek kadar uzun süreli baktığında orası anlamlar kazanır. Bu alanı geleneksel olarak “edebi sanatın” yetki alanı olarak ifade eder. Mekânın hafızadan arınmış olarak ele alan nicel coğrafyayı indirgeyici olarak gördüğünü ve bunun mekânı anlamaktan oldukça uzak olduğunu düşünmektedir (Tuan, 1977:161-163).

Mekânların hem dinsel hem sosyo- kültürel hem sanatsal hem de siyasal kimlikleri vardır. Günümüzde artan hareketlilik ve coğrafi endişe bir kimsenin mekân duygusunu ya da imkânsızlık duygusunu arttırırken, mekânı baskılayan teknolojik ilerlemelerdir. Demiryolu, buhar makinesi ve telgraf 19. yüzyılda ne ise, mekân ve zaman, hava ulaşımı, telefonlar, televizyon ve sonuçta uzay seyahati ve yörünge uyduları, bilgisayarlar ve internet 20. ve 21. yüzyıllardaki zaman ve mekânsal algıya aynı şeyi yapmıştır (Tally, 2020: 34-35).

Mekân bir hedef güden mücadele ve eylemlerin ana kozu olmaktadır. Mekân kaynakların yeri, stratejilerin ortaya serildiği ortam olmaya devam eden tiyatrodan ilgisiz sahnedan başka bir şeydir. Mekân hammaddelerden en eksiksiz ürünlere, işyerlerinden kültüre kadar sosyo politik oyunun hiçbir malzeme ve kaynağını ortadan kaldırmaz. Bunları bir araya getirir ve tek tek her birini kapsayarak bunların yerine geçer. Buradan geniş bir hareket doğar. Bu hareket boyunca mekân artık bir öz olarak özneler için ve onlar karşısında ayrı özerk bir mantıktan kaynaklanan bir nesne olarak kabul edilemez

(Lefebvre, 2016: 406-407).

İnsanın mekân tasavvuru düşüncesi ve ihtiyacı, inanç, sanat ve edebiyat geleneği açısından çok önemlidir. Bu ontolojik zorunluluk yalnızca evler açısından değil, cami dergâh medrese, han, hamam kervansaray, kuş evi, su yalağı köprü yol gibi hayatı tamamen kuşatan bir kavrayışı büyük bir mimari sanata ve estetiğe dönüştürülerek gerek birey ve gerekse toplum olarak hayatımızı anlamlandıran bir felsefeye yol açmıştır (Su, 2017: 32).

Mekân ile insan arasında yoğun anlamlar bulunmaktadır. Bunlar barınma, korunma, dinlenme, üretme, eğlenme gibi ilişkililerdir. Fakat bu durum mekân ile insan arasındaki ilişkilerin sadece bir yönüdür. Özellikle coğrafyanın en önemli öğelerinden olan mekânlar sanatsal, sosyal, kültürel, siyasal kimliklere sahiptir. Bu kimliklerin hem imgesel hem de simgesel içerikleri mekânlarla iletişim kuran herkesin kimliklerinin oluşmasında çok önemli rol oynamaktadır. Edebiyat ve mekân arasındaki ilişki mekândaki hafızayı ve hatta hafızalaşmış olan mekânı çözümlenmeye ve mekânın yansıtıcı niteliğinin görülmesine dayanmaktadır (Narlı, 2014: 32).

Sosyal hayatımızın hemen her alanında coğrafi mekânlar karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kültürün içinde hem tarihi izlerin yer alması hem de fonksiyonel olması ile ilişkilidir. Bu mekânlardan birisi de hem edebiyat hem de coğrafya açısından önem taşıyan Edebiyat Mahfilleridir. Mahfil, kavramsal olarak sözlüklerde, “oturulacak, görüşülecek yer, toplantı yeri” (Devellioğlu, 2003) olarak ifade edilmektedir.

“Divan Edebiyatında Edebî Muhitler” isimli doktora çalışmasında İpekten (1996) mahfil kavramının içeriğine ve edebiyat alanındaki kullanımına gönderme yapıp “muhit” kavramını edebiyat mahfili kavramının içine alarak kullanmıştır. Özgül (2012) ise çalışmasında bu kavramı “mahfel” olarak ifade etmiştir.

Batı dünyasında 19. yüzyıl Fransız olguculuğunun önde gelen isimlerinden olan Taine “İngiliz Edebiyat Tarihi “(1858) isimli eserinde muhitin sanatkâr üzerindeki etkileri konusuna önem vermiştir. Coğrafi şartlar, toprak, iklim ve toplumsal şartlar altında oluşan muhitin edebiyatı açıklamada önemli rol oynadığını ifade etmiştir. Determinist bir bakış açısıyla ruhun; muhit, ırk ve zamanı (sosyolojik kuram) sanatkârın dehâsını meydana getiren üç unsur olarak belirtmiştir (Moran, 2007).

Mahfil herhangi bir edebî muhite dâhil olan sanatkârların bir araya gelip toplandıkları yerlerdir. Burada toplantının yapıldığı mekân vurgusu katılımcılardan daha önemlidir (Tonga, 2016: 14). Edebiyat mahfilleri de birden çok edebiyatçının bir mekân dâhilinde buluşarak sanat-edebiyat ile ilgili birçok konuda sohbetler yapıp, edebiyat ve sanatla ilgili her tür konu, eser, kavram üzerinde düşünce ve görüşlerini paylaştıkları toplantı mekânlarıdır. Buralar edebiyatçı ve edebiyat meraklılarının birbirleriyle iletişime geçerek edebi konuları tartıştıkları “edebî hafızanın merkezi ”dir. Mahfiller sanat ve edebiyata dair birçok konunun tenkit ve teklifinin yapıldığı, sürekliliği olan yaşayan kültürün ve sanatın atardamarıdır (Anar, 2012: 70-74).

Mahfil, edebiyatçıların bir araya gelip kullandıkları mekân olmakla birlikte edebî muhit veya edebî çevre anlamlarında da kullanılmaktadır. Fakat etrafını çeviren, yöre, etraf, çevre, kuşatan, bir şeyi etrafına alan anlamlarına gelen “muhit” mahfil kavramını da içinde barındırabilmektedir. Muhite göre mahfil mutlaka mekân bağımlı taşımak zorundadır. Çünkü zaten toplanma yeridir. Bu durumda muhit birden fazla mekânı kapsayabilir. Ayrıca mahfil somut anlamda muhitten daha küçük ve dar, genel olarak katılımcıların sayısı da muhitten azdır. Mahfil edebiyat hafızasının mekânı olduğu için bu hafızada başrole alınmalıdır. Muhitte ise çevrenin varlığı gerekir. Muhitin mekânsal niteliği mahfilden daha geniş ve çeşitli, mahfil ise muhitten daha dar daha küçük, katılımcılar daha azdır. Mahfillerde kültürel paylaşımların belli bir periyoda göre yapılması gerekmez. Birden fazla edebiyatçı bir araya gelerek günlük hayatları dışında edebiyatla ilişkili konular üzerine fikir alışverişinde bulunurlar. Bu

mahfillerin oluşumunda ortak duygu, zevk, ihtiyaç duyarlılık yönlendirici bir güç olarak görülmektedir. Ayrıca mahfiller katılımcıların yaşına, cinsiyetine, kültürüne, inancına ve ekonomik faktörlere göre çeşitlenebilmektedir (Anar, 2012: 68-74).

Mahfiller, bütün bu etkileyici gücü ile edebî muhitleri besleyen önemli mekânlar olarak görülmektedir. Mekân insanı hem fiziki hem de psikolojik olarak etkileyebilir. Edebiyat mahfillerinde konuşulan tartışılan konular akım ya da edebiyat hareketlerinden etkilenerek sanatçıların edebi yönelişlerini de etkileyebilir. Edebiyat mahfilleri; bir hâminin öncülüğünde oluşanlar ve sanatkârı kendine çekerek doğal olarak oluşanlar olarak ikiye ayrılabilir. Hâmilik geleneğinin değişmeye başladığı 19. yüzyıldan beri mahfiller şair ve yazarların edebiyat üzerine konuştukları, görüştüğü, tartıştığı doğal oluşan edebiyat ortamları olmuştur (Tonga, 2016). Şair ve yazar evleri, camiler, kahvehaneler, pastahaneler, meyhaneler, lokantalar, hanlar, konaklar, oteller, okullar, medrese tekke ve dergâhlar, gazete veya dergi idarehaneleri, işyerleri, dernek ve benzeri kuruluşlar, kitabeveleri, bağlar, bahçeler himaye sisteminin dışında oluşan ve edebiyat hayatını besleyen önemli edebiyat mahfilleridir (Tonga, 2012).

Mahfillerdeki buluşmalar mutlaka önceden belirlenmiş bir zaman dâhilinde yapılmaktadır. Mutlaka edebiyat alanında yenilikler getirmek zorunda olmadıkları gibi toplantılarda süreklilik ve düzen vardır. 1860'lı yıllarda şair ve yazarlar genellikle köşk, konak türü mekânlarda, Tanzimat ve Meşrutiyet devrinde üst ve orta tabakadan insanların oturdukları muhit ve mekânlarda, daha sonraki nesiller ise orta ve alt tabakadan insanların toplantı yerlerinde bir araya geldikleri görülmektedir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise hemen her kesimden insanın rahatlıkla gelebileceği yerler de mahfil olarak kullanılmıştır (Anar, 2011).

Dünyanın birçok yerinde edebiyat mahfili adıyla olmasa da edebi çalışmaların yapıldığı edebi mekânlar yer alır. Su (2018: 375) çalışmasında Nuri Pakdil'in Fransa'daki mahfiller ile Türkiye'dekiler arasında bir kıyaslama yaptığını anlatır.

Edebiyat mahfilleri, Osmanlı devletinin yükseliş dönemi ile hem ekonomik hem de siyasi anlamda gelişmiştir. Her devirde büyük rağbet gören bu mekânların İstanbul'un kültürel bir merkez olmasında ve başarılı eserlerin ortaya çıkmasında büyük katkıları bulunmaktadır (Öksüz, 2015). Cumhuriyet sonrasındaki mahfil mekânları da çeşitlilik göstermiştir. Kahve ve pastane türü mekânlarla birlikte, bar-meyhane, lokanta ve restoranlar, sanat galerileri ve oteller, kamuya daha fazla açık olan mekânlar da mahfil olarak kullanılmıştır (Oktay,2004).

Dergiler dışında Taş Mektep, Atatürk Orman Çiftliği, Çankaya Köşkü, Tâceddin Dergâhı, Millî Kütüphane, Sahaflar, Türk Ocakları, Türkiye Yazarlar Birliği, TÜRKSOY, Millî Düşünce Derneği, Avrasya Yazarlar Birliği, Ankara Halk Evi, Hasanoğlan Köy Enstitüsü gibi mekânlar Ankara'da edebiyat ve kültür mahfili olarak önem taşımaktadır (Yüce, 2018; Tonga, 2016). Anar (2012) ise İstanbul'da Abdurrahman Sami Paşa'nın Konağı, Abdülhak Hâmid Tarhan'ın Evi, Küllük Kahvesi, Markiz Pastanesi, Bacı Restoran, Park Otel, Büyük Doğu Akademiyası, Enderun Kitabevi ve Kebapçı Kâmil gibi edebiyat mahfillerinden bahsetmektedir. Zaman zaman birçok farklı mekânın edebiyat mahfili olarak kullanıldığı görülmektedir.

Çalışmada mevcut var olan durumu ortaya koyabilmek amacıyla nitel araştırma türlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Kültür, mekân ve mahfil kavramları ile ilgili çalışmalar derlenmiş, gerekli tasnifler yapılmıştır. Kahramanmaraş özelinde Türkiye'deki mahfiller ile ilgili veriler değerlendirilerek içerik analizi yapılmıştır.

Kahramanmaraş'ın Coğrafi Konumu

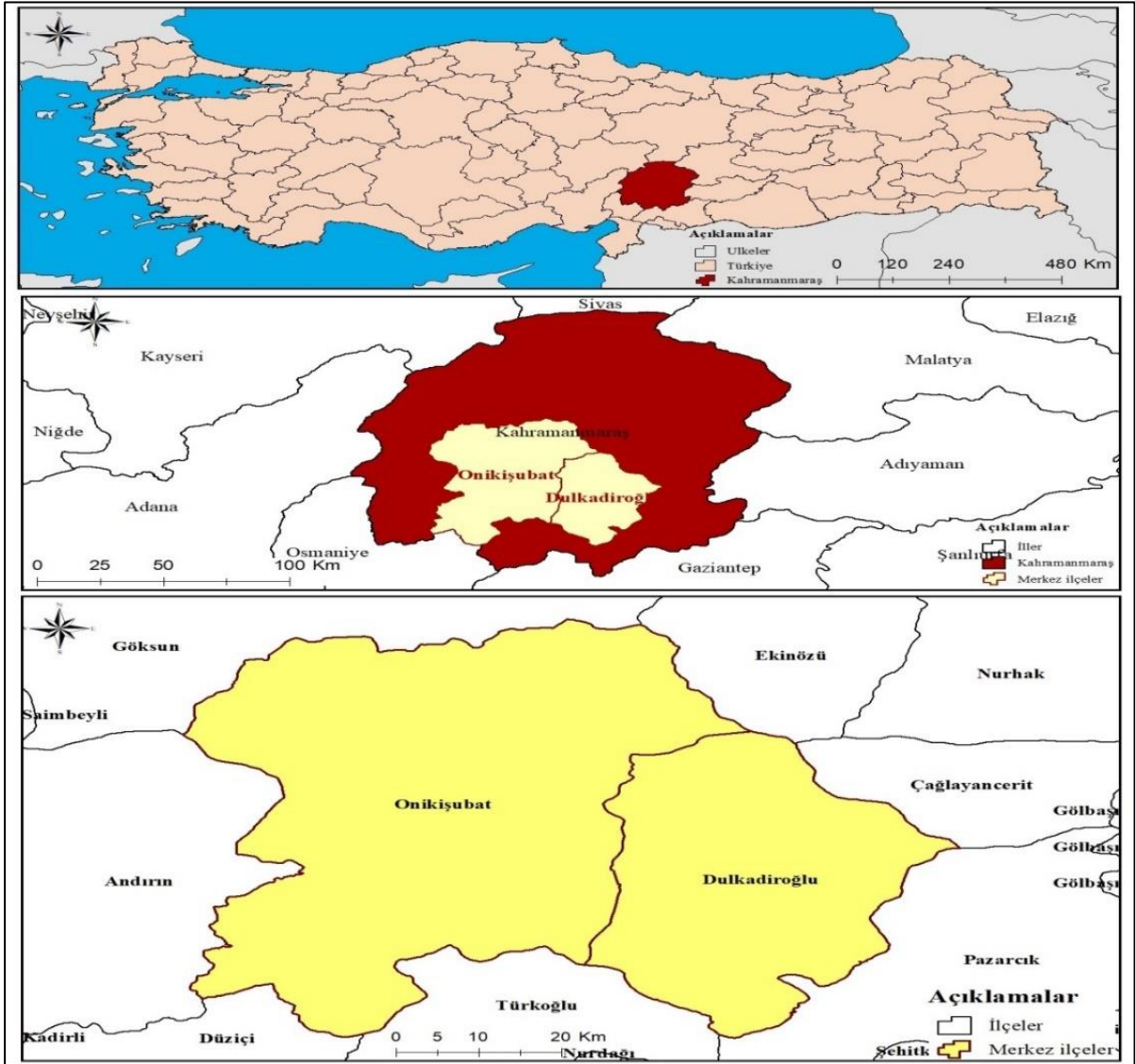
Kahramanmaraş, Akdeniz Bölgesi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kesiştiği bir alanda, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde yer almaktadır. İl doğudan Malatya ve Adıyaman, güneyden

Gaziantep, Osmaniye, batıdan Adana, kuzeyden Kayseri ve Sivas ile çevrilidir (Şekil 1).

Kahramanmaraş 250 ile 3000 metreler arasında yükselti basamaklarına sahip bir topoğrafyada, dik yamaçlı derin vadilerle olumsuz jeomorfoloji ve iklim koşullarının bulunduğu coğrafi bir yapıya sahiptir. Yerleşme alanları arasındaki ulaşım, dağ sıraları arasında uzanan vadiler ve bu vadilerin zirveye yaklaştıkları yerlerdeki geçitlerden sağlanmaktadır (Toroğlu ve Alpaslan, 2016).

Kahramanmaraş İran-Turan ve Akdeniz fito-coğrafya bölgesi geçiş alanında bulunmaktadır. Dolayısıyla bitkilerin %20'si endemiktir. Şehir nüfusu 1927 yılında 25.982 iken 2019'da 1.154.102'e ulaşmıştır (TÜİK, 2020).

İl 2014 yılı yerel seçimlerinden sonra büyükşehir olmuştur Kahramanmaraş şehri zengin kültürel birikimin yansıdığı en önemli yerleşme sahası ve ilin idari merkezidir (Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçe merkezleri) (Şekil 1). Onikişubat ilçesinin 2019 yılındaki nüfusu 431.848 kişi iken, Dulkadiroğlu ilçesinin 222.673 kişidir. İl 1925 tarihinde TBMM tarafından "Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası" 7 Şubat 1973 tarihinde ise "Kahramanlık" unvanı ile kentin ismi "Kahramanmaraş" olarak değiştirilmiştir.

Şekil 1. Çalışma Alanının Lokasyon Haritası.

Kahramanmaraş'ta Edebiyat Hayatı

Kahramanmaraş geçmişten günümüze edebiyat alanında mümbit bir edebiyat şehri olmuştur. Necip Fazıl Kısakürek'ten, Bahaeddin Karakoç'a kadar birçok şair, yazar, ozan bu topraklarda yetişmiştir. Şiirin başkenti unvanının somutlaştığı bir şehir olmuştur.

Bölgede Kahramanmaraş denince şair ve yazarlar; şair ve yazar denince Kahramanmaraş akla gelmektedir. Bu durum şehrin bulunmuş olduğu coğrafi konumla ilgilidir. Şehrin coğrafi özellikleri bölümünde ifade edildiği üzere öncelikle ilin bulunmuş olduğu coğrafi konum, özellikle de fiziki coğrafya şartları kış ve bahar mevsimlerinde yerleşimler arası iletişime engel olmaktadır. Dolayısıyla topoğrafya ve iklimin zor şartları yöre insanının başka meşgaleler bulmasına neden olabilir. Ayrıca bölgede kapalı toplum kültürüne de bağlı olarak hemen her evde sanatla uğraşan birileri vardır. Hatta yöre için söylenen "Maraş'ta üç kapının ikisinden şair çıkar" ifadesi bu düşünceyi yansıtmaktadır. Rasim Özdenören (2004) bu durumun dışa kapalı bir durumda olan coğrafyadan olduğunu, Kahramanmaraş'ın dışarıya doğru genişlemeyip kendisine doğru derinleşme sağlayıp bu yolda mesafe almış olması nedeniyle olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Maraş tarihi geçmişi, Bayrak olayı (Sütçü İmam) İstiklal Madalyası, Kahramanlık unvanı gibi unsurların bulunduğu bir şehirdir.

Kahramanmaraş Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi edebiyatının çok önemli merkezlerinden birisi olmuştur. Maraş halkı fiziki ve beşeri coğrafya şartlarının yetersizliklerine bağlı olarak kendine yetebilirlikte ustalaşmıştır. Dışa kapalı hayatı ile kendisi olmuş, kendisi kalma bilinci oluşturmuştur. Maraş ve çevresi ağıtlar, türküler, destanlar gibi halk kültürü geleneğinin verimli ürünlerinin çıkmasına zemin oluşturmuştur. Bu topraklar çilenin, yokluk ve yoksulluğun birçok türünün görüldüğü bir Anadolu mekânı olmuştur. Anlatı imkânlarının mekânda zenginleşme fırsatlarını Maraş'a bu coğrafya sağlamıştır. Kapalı havza insanının özelliklerini taşıyan Maraş halkı dolayısıyla yazı hayatı ile içsel yolculuklar yapmıştır. Ayrıca Sümbülzade Vehbi, Maraşzade Ahmet Kuddusi, Kurrazade Hasan Nadiri, Halili Efendi, Hamamcızade Hafız-ı Mar'aşi, Karacaoğlan, Dadaloğlu gibi söz ve saz ustalarının bu yörelerde yaşamış olmaları da Maraş'ın edebi anlamda gelişmesine sebebiyet vermiştir (Boz, 2017). Böylece Maraş'ta edebiyat geleneği geçmişten günümüze devam etmiştir.

Özellikle 1960'tan sonra Türkiye'de edebiyat kamuoyunda Maraş ismi Nuri Pakdil, Alaeddin Özdenören, Mehmet Akif İnan, Erdem Beyazıt, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, gibi isimler sayesinde sıkça söz edilmektedir. Ayrıca Bahaettin Karakoç, Abdürrahim Karakoç, Şevket Bulut, Mustafa Kök, Tahsin Yücel, Sıddık Elbistanlı, Şazi, Şirazi, Âşık Behlül Ali, Hilmi Şahballı gibi şairlerin şiirleri bestelenmiştir. Böylece sesin imkânları da coğrafyadaki karşılığını bulmuştur.

Kahramanmaraş'ta Edebiyat Mahfilleri

İnsandaki mekân bilinci, çok daha özeldir. Kitapevleri, bürolar, özel bir yapı içi iletişim ve irtibat işlevi gören kurum ve kuruluşlar Türkiye'nin hemen her ilinde, ilçesinde çok önemli hizmetler görmüştür. Bunlardan bazıları bir topluluğun (öğrenci toplulukları gibi), bazıları dergilerin ve yayın evlerinin, bazıları da toplumsal anlamda etkin ve nüfuz sahibi insanların üsleri ve karargâhları gibi çalışmıştır (Su, 2017: 32).

1950'li yıllardan 1970'li yıllara kadar geçen süreçte edebiyatçıların mekânı olarak sayılan yerlerin başında dergilerin idarehaneleri gelmektedir (Oktay, 2006: 65). Büyük kentlerde çıkarılan bazı dergiler; Sırat-ı Müstakim (Sebilirreşad) Dergisi Mehmet Akif Ersoy'la, Büyük Doğu Dergisi Necip Fazıl Kısakürek ile, Diriliş Dergisi Sezai Karakoç ile, Edebiyat Dergisi Nuri Pakdil ile, Hareket Dergisi Nurettin Topçu, Varlık Dergisi Yaşar Nabi Nayır, Papirus ise Cemal Süreyya ile anılan günümüz edebiyat hayatının hazırlayıcı dergileri olmuştur. Bu dergiler gelecek kuşakların önünde geniş ufuklar açmış, bugünden yarına düşünce dokusunu genişletmiştir. Büyük kent dergileri Anadolu'da taşra dergiciliğini doğuran ve besleyen olmuştur. Bu dergiler Anadolu insanını

bütünleştirme görevini üstlenmiştir (Boz, 2017).

Kahramanmaraş'ta da şair ve yazarların, edebiyat sevdalılarının birlikte bir şeyler paylaştıkları alanlardan biri de dergiler ve dergicilik faaliyetleridir. Maraş'ta edebiyat usta-çırak geleneği ile beslenmiştir. Şehirde dergiler bir okul görevi üstlenerek yazar ve şairlerin yetişmesinde büyük katkılar sağlamıştır. Kahramanmaraş'ta içindeki edebiyat tutkusu ile Nuri Pakdil lise yıllarında okul namına dergi çıkartmıştır. Hamle adı verilen bu dergi Kahramanmaraş'ın edebiyat geçmişinde çok büyük öneme sahiptir. Daha sonra o dönem sanatçıların etrafında toplandıkları diğer edebî mahfiller, Erdem Bayazıt'tan Rasim Özdenören'e, Cahit Zarifoğlu'ndan diğer edebiyatçılara kadar uzanan hatıraları, yazıları üzerinden ortaya konmuştur. Yine bu dönemlerde Maraş Lisesi'nin öğrencileri, belli zaman aralıklarında okul dergileri, müstakil sanat ve edebiyat dergileri çıkartarak kendilerini ifade edebilmek için mekânlar, mahfiller oluşturmuşlardır. Birlik olmak, birlikte olmak, birlikte olgunlaşmak düşüncesi ile hareket etmişlerdir.

Necip Fazıl Kısakürek'in çıkarmış olduğu ve onun düşüncelerinin kalesi olarak görülen Büyük Doğu Dergisi, Cahit Zarifoğlu ve arkadaşlarının Maveria Dergisi, Nuri Pakdil'in Edebiyat Dergisi, Bahattin Karakoç'un da Dolunay Dergisi Maraş'taki genç edebiyat gönüllülerine rehberlik yapmıştır. Bu dergi hem içeriği hem de niteliği anlamında önemli yazar ve şairlerin ortaya çıkmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Dergi, Türkiye genelinde imzaları ile tanınan şairleri Kahramanmaraş'ta toplamış, Dolunay Şiir Şölenleri düzenlemiştir.

1976–1990 yılları arasında aylık düzenli olarak çıkarılan Maveria Dergisi ise İslami hassasiyeti edebi bir zemine taşımak, batılılaşma çabalarına karşı yerli düşüncüyü devam ettirmek adına aldığı görevi ile edebî bir mahfil olmuştur. Ankara'da Selanik Caddesi'nde yer alan Maveria Dergisi, özellikle Maraş Lisesi Edebiyat Ekibi'ni oluşturan Erdem Beyazıt Alaaddin Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Mehmet Akif İnan ve Rasim Özdenören gibi yazar ve şairlerin Maraş ilgileri yoğun bir şekilde devam ettirmiştir. Bu dergi o dönemlerde Maraş'taki genç edebiyat sevdalıları için büyük önem arz etmiştir. Yine şairlik ruhunun Kahramanmaraş'ta yaşamasını sağlayan Sezai Karakoç'un Diriliş Dergisi, bölgedeki şairler için önemlidir. Ankara'da Nuri Pakdil'in yönetiminde Edebiyat Dergisi ekibinde, Maraş'ta başlayan oluşum süreci sonra da sürmüştür. Mehmet Akif İnan aslen Urfalı olup lise öğrenimini bu oluşum içinde Kahramanmaraş'ta tamamlamıştır. Bu dergi Maraş'ta başlayan birlikteliğin Türkiye ölçeğine taşınmış halidir. Böylece Kahramanmaraş'ta başlayan Pakdil fırtınası, tüm Türkiye'de esen bir edebiyat fırtınası olmuştur (Özalp, 2009: 223).

Kahramanmaraş'ta Demokrasiye Hizmet, Gençlik, İnkılap, Maraş'ın Sesi, Işık, Kahramankent, Manşet, Edik, 12 Şubat, Kurtuluş, Tarihi Uzunoluk, Sütçü İmam, Yeni Uzunoluk, Madalyalı tek şehir Kahramanmaraş, Uzunoluk, Alkış, Dolunay, Dost vb. dergiler geçmişten günümüze yayın hayatında aktif olmuş olan dergilerdir.

Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde Andırın Postası gazetesinin edebiyat eki olan İkinci Yazıları Dergisi, Anadolu'nun bir taşra kasabası olan Andırın'dan çıkıp Türkiye genelinde de ses getirmiştir. İkinci yazıları dergisi 1985'te Kahramanmaraş'ın küçük kasaba görünümündeki fiziki ve beşeri coğrafya anlamında çok kıt imkânların olduğu Andırın Yokuş Sokak'ta Andırın Postası'nın basım evinde, her ay ücretsiz olarak çıkarılan bir dergidir. Anadolu dergicilik açısından da büyük önem taşımaktadır (Boz, 2017).

Kahramanmaraş'ta çıkarılan bu dergiler birer toplanma mekânı, mahfil olarak edebiyat dünyasına açılan kapılar, Maraşlı şair ve yazarların limanlarından olmuştur. Günümüzde Kahramanmaraş'ta edebiyat çalışmalarını sürdüren ve bunları akademik mecraya taşıyan birçok sanatçı bulunmaktadır. Türkiye'de Kahramanmaraş edebiyat anlamında hala şairi, yazarı, ozanı ile edebi eserler üretmeye devam eden ender şehirler arasındadır.

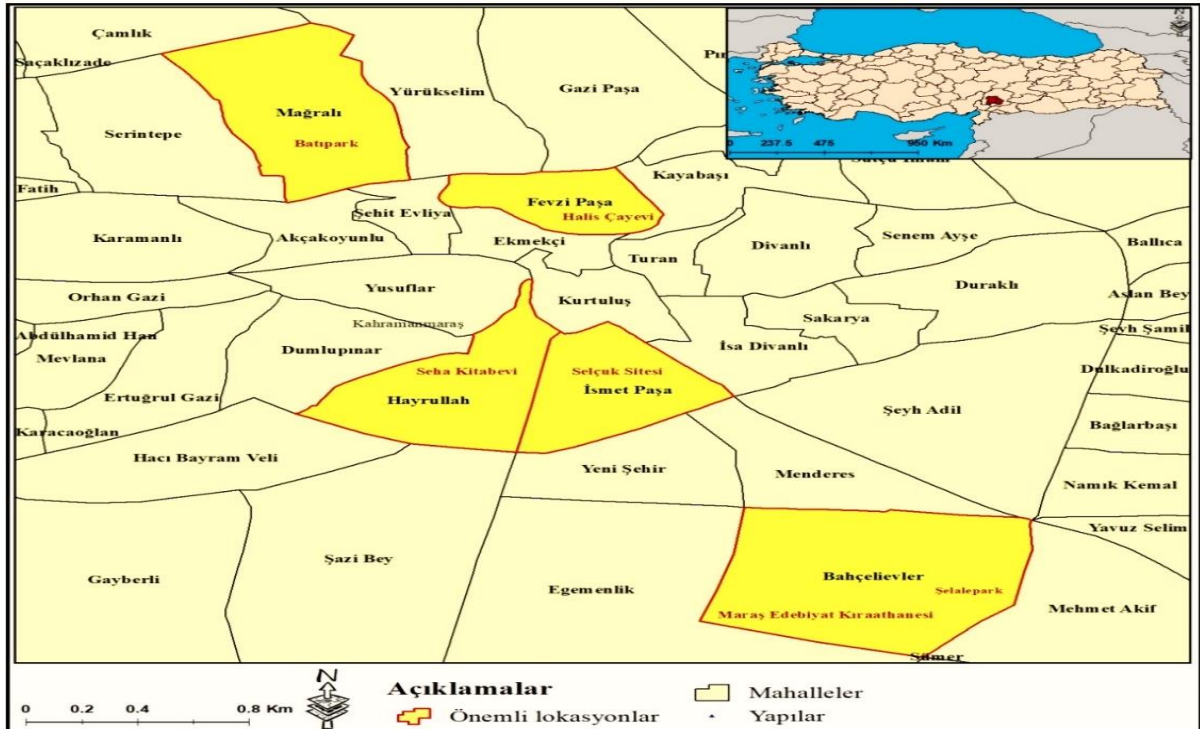
Kahramanmaraş'ta Edebiyat Mahfillerinin Mekânsal Dağılımı

Mekânlar belleği canlı tutup bellek kaybını en aza indirmede önemli bir işlevi yerine getirirler. Bu durumda mekânlarını yitiren toplumlar belleklerinin de büyük bir bölümünü yitirmiş olurlar. Mekânları sadece fiziksel bir nesne ve onu hangi amaçla kullanıyorsak o amaçla sınırlı görmek doğru değildir. Evler gibi tüm mekânlar anı izleri ile doludur (Ay, 2017). Bu alanlar içinde edebiyat mahfilleri ise hafızayı canlı tutan önemli mekânlardandır.

Kahramanmaraş Türkiye’de edebiyat mekânlarının geçmişten günümüze diğer birçok kentten farklı olarak daha yoğun bir şekilde bulunduğu nadir şehirler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bölgede edebiyat şehri ya da şairler şehri olarak anılmasının yetiştirdiği/yetişen sanatçıların yanında, edebi mekânların da çokça yer almasının etkisi olmuştur. Mahfillerde edebiyat sevdalıları, yazar, şair yetişmekte; yazar ve şairlerde edebiyat mahfillerinin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

Narlı, (2017) “Maraş’ı Yazmak Maraş’ta Yazmak” makalesinde Kahramanmaraş’ta edebi mekânı anlatmıştır. Maraş’ dediğin....Irmağın başının Dolunay Dergisi olduğunu, bazen Çiçek Pasajı’nda yirmi metrekarelik bir salon, bazen Yenişehir Apartmanı’nda bir daire, bazen Pınarbaşı’nda yarı metruk bir bağ evi, bazen Ulu Cami civarında eski ahşap bir ev, Akdeniz Apartman’ı, Maraş İşhanı, Firavun Mezarlığı denilen bir fotoğrafçı dükkanı, Belman İş Hanı’ndaki bir Çayhane, Seha Kırtasiye ve zamana kök salmanın, yazmanın düşünmenin konuşmanın coğrafyasında yurt kurduğunu söylediği Bahçelievler Parkı olduğunu ifade etmektedir.

Kahramanmaraş’ta maddi ve manevi zorluklar içerisinde bu mekânlar yüreği geniş olan yazar ve şairler için birer mahfil olmuştur. Edebiyat ile yoğrulmak isteyenler yörede bir araya gelebilecek küçücük bir mekâna bile sahip değilken birçok dergi, kahvehane, çayevleri, kitapçılar sayesinde bu işin üstesinden gelmişlerdir. Andırın Hayber Kitabevi’nden Yokuş Sokakta sanat matbaasına giden yol, Maraş’ta Halis Çayevi’nden, Seha Kitabevi’ne, Şelale Parkı (Şairler parkı) ‘na, Batı Park ve öğretmenevi bitişiğindeki edebiyat kıraathanesine uzanan bir süreçte nice şiirler, nice yazılar yazılmış, okunmuştur.

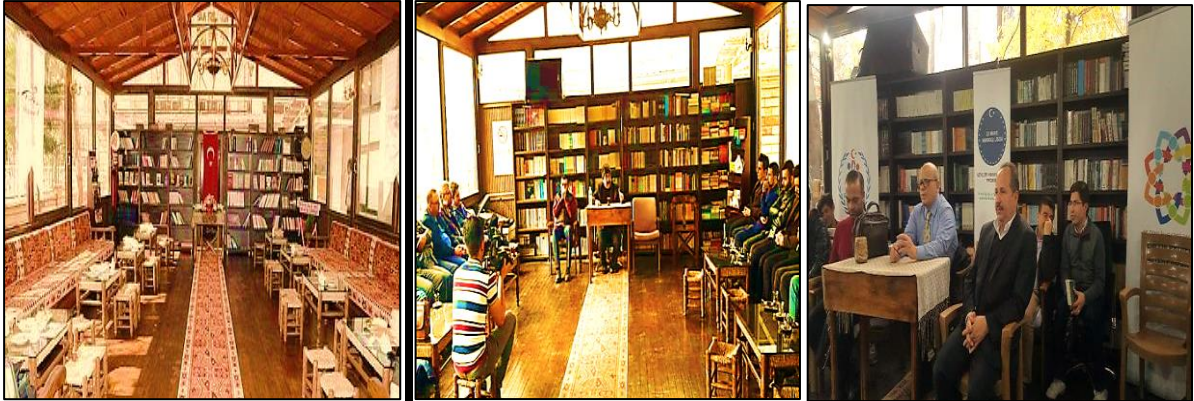

Şekil 2. Kahramanmaraş Şhrinde Mahfillerin Dağılışı.

Kahramanmaraş'ta bazı eski konak tarzı evler ve bağevi olarak kullanılan mekânlar da zaman zaman edebiyat mahfili işlevi görmüştür. Kahramanmaraş'ta günümüzdeki Edebiyat Kırathanesi Mahfiline gelene kadarki süreç içerisinde, öncelikle şehirde yer alan yerel dergilerin mekânları edebiyat mahfili görevini üstlenmiştir. Bunların dışında günümüzde Dulkadiroğlu ve Onikişubat İlçeleri içerisinde yer alan; Mağaralı Mahallesi'nde Batı Park'taki mekânlar, Fevzi paşa Mahallesi'ndeki (Uzunoluk) Halis Çay evi, Haydarlı Mahallesi'ndeki (Belman Sitesi) Seha Kitapevi, İsmet Paşa Mahallesi'ndeki Selçuk Sitesi (Terzi Yusuf), Bahçelievler Mahallesi'ndeki Şelale Park (Büyük çınar ağacının altı) ve günümüzde Öğretmenevi yanındaki Edebiyat Kırathanesi şehirde büyük önem taşıyan edebiyat mahfillerinin mekânlarını oluşturmuştur (Şekil 2).

Edebiyat Kırathanesi

Kırathanenin 2 Nisan 2010'da Dulkadiroğlu İlçesi Bahçelievler Öğretmenevi yanında dönemin valisi tarafından açılışı yapılmıştır. Rasim Özdenören, Köksal Alver, Turan Karataş, Ömer Erinc, Sadık Yalsızuçanlar gibi edebiyat dünyasının tanınmış isimleri de açılışa katılmıştır. Kırathanedeki ilk okumayı araştırmacı yazar Rasim Özdenören yapmıştır. Mekânda kitap maketlerinin üzerinde Necip Fazıl, Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu'nun fotoğrafları yer almaktadır. Şehirde çıkan dergiler de raflarda yerini almıştır. Burada söyleşi, panel, sesli okuma ve konferanslar yapılmaktadır. Kırathanede ihtisas okuması yapılmakta, alanında yetişmiş öğretmen, öğrenci, öğretim üyesi ya da farklı kişilerin konuyu açıklaması, dinleyenlerin sorular sormaları şeklinde yapılmaktadır. 10:00 ve 22:00 arasında açık olan kırathanede, 16:00'dan sonra da sesli kitap okuma etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Kırathanenin ahşap döşeme ile düzenlenmiş olması ona tarihi mekân izlenimi vermektedir.

Fotoğraf 1. Bahçelievler Mahallesindeki Edebiyat Kırathanesi (Duran Boz'un Arşivinden Alınmıştır).

Edebiyat Kırathanesi hem Kahramanmaraşlı şair ve yazarların hem de Dulkadiroğlu Belediyesi'nin katkıları ile edebiyat kültür ve sanat faaliyetlerine günümüzde de devam etmektedir. Kırathanede her cuma akşamı akademisyen, şair, yazar davet edilip konuşmalar yapılmaktadır. Hatta pandemi sürecinde bu etkinlikler canlı olarak dijital ortamda gerçekleştirilmektedir. Kırathane hem yüksek zümrenin hem de halkın gelip çay içebileceği, kitap okuyabileceği bir mekân durumundadır. Lise ve üniversite öğrencilerinin, öğretmenlerin ve öğretim elemanlarının sık sık uğradığı mekân olmuştur. Öğrenciler burada çay kahve içerek ödevlerini yapmakta ve edebi mekânın kütüphanesinden yararlanmaktadır (Fotoğraf 1-2).

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından Uluslararası Şiir ve Edebiyat Günleri etkinlikleri yapılmaktadır. Yazar okur buluşmaları, şiir geceleri düzenlenmektedir. Ayrıca şiir ve edebiyatın başkenti özelliğini daha geniş bir kitleye aktarmak, ülkeye ve dünyaya Kahramanmaraş adını

duyurmak, UNESCO yaratıcı şehirler arasında yer alabilmek amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir.

Fotoğraf 2. Edebiyat Kıraathanesi (Duran Boz'un Arşivinden Alınmıştır).

Günümüzde edebiyat mahfilleri büyük değişime uğramıştır. Hatta birçok yerde izleri bile silinmiştir (Yıldız, 2015). Mehmet Ayıcı ile yapılan bir söyleşide Ankara'da birçok derginin bürolarının eskisi gibi mahfil özelliği olmadığı, belki hece ve edebiyat ortamı sayılabilecekleri ifade edilmiştir (Çalmaz, 2013a). Oktay (2006: 63) çalışmasında günümüzde edebiyatçı mekânlarından bahsetmenin bir anlamda edebiyatın “manifaktür” döneminden konuşmak olacağını belirtmektedir. Turgay Anar ise yapılan bir söyleşide ise eski ile günümüz mahfillerinin kıyaslanmasının doğru olmayacağı “söz”e değer verildiği ve müdavimleri olduğu takdirde bu mahfillerin kendi mecralarında devam edecekleri, sosyal medya kullanımının buna engel olamayacağı, samimiyet sayesinde edebiyat mekânlarının (mahfillerin) da varlıklarını sürdüreceği ifade edilmiştir (Çalmaz, 2013b).

Sonuç ve Değerlendirme

İnsan ve mekân hep bir ilişki içindedir. İnsan yaşadığı mekândan etkilenirken, mekânı da hatta mekânın fiziki coğrafya şartlarını dahi şekillendirebilir. Mekân da insandan etkilendiği gibi, insan da mekândan etkilenmektedir. Su (2017)'nin “insanlar yaşadıkları yerlere benzer” ve “Mekânlar kendisini kullanan insanlara benzer” sözü de bunu ifade etmektedir.

Bu bağlamda edebiyat mahfilleri kültürel mirasın taşıyıcısı olmuşlardır. Mahfiller mekân anlamında somut bir kültürel miras özelliği göstermelerinin dışında, özellikle Anadolu kültürünü yaşatmaları bağlamında da soyut kültürel miras olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu mirasa değer verilmesi ve yaşatılması tüm sanatçı, edebiyatçı ya da edebiyatseverlerin görevi olmalıdır.

Mekânlar insanlar üzerinde maddi etkiler yaptığı gibi manevi etkilerde yapmaktadır. Mekânların kişi ya da gruplar üzerinde yapmış oldukları sosyal etkilere yönelik çalışmalar beşeri coğrafyanın alt boyutlarından olan kültür coğrafyası alanının önemli konuları arasındadır. Kültürel miras olan mahfillerin hem dönemin sanatçıları, hem de edebiyatseverler üzerindeki etkilerinin araştırılması hem coğrafya, hem de edebiyat açısından önem teşkil etmektedir.

Edebiyat mahfilleri özellikle genç edebiyatçılar için büyük önem taşır. Çünkü onlar için tanınmış yazar ve şairlerle konuşmak, görüşmek, aynı masada çay içmek dahi edebiyat dünyasına daha sıkı bağlanmalarına neden olacaktır. Böylece bu mahfiller edebiyatseverler için bir okul durumuna dönüşecektir. Hatta buralarda edebiyat dergilerinin temelleri atılmış olacaktır.

Kahramanmaraş kadim kültürlerin geliştiği önemli şehirler arasında yer almaktadır. Bölgede Kahramanmaraş denince şair ve yazarlar; şair ve yazar denince Kahramanmaraş akla gelmektedir. Bu durum şehrin bulunmuş olduğu coğrafi konumla ilgilidir. Bu edebiyat şehrinde mekân olarak edebi mahfillerin geçmişten günümüze edebiyat anlamında büyük önemleri vardır. Öncelikle Maraş'ta yer

alan dergiler birer toplanma alanı, edebiyat mahfili olmuştur. Daha sonra kahvehaneler, terzihaneler, parklar, çay evleri, kitapevleri, tarihi konaklar, bağ evleri yörede edebi mahfil olarak kullanılan mekânlar arasında yer almaktadır. Günümüzde ise bu görevi halen yayın hayatına devam eden dergiler dışında şehir merkezinde “Edebiyat Kırathanesi” adıyla açılan mekân yerine getirmektedir.

Kahramanmaraş'ta kültürel miras olan edebiyat mekânlarının/mahfillerin coğrafi bakış açısıyla farklı ölçeklerde değerlendirilmesi hem coğrafya hem edebiyat bilimleri açısından katkı sağlayabilecektir. Ayrıca bu kültürel mirasların değerlendirilmesinin bölge ve ülke açısından maddi ve manevi dönütler getireceği düşünülmektedir. Kahramanmaraş Sütçü İmam ve İstiklal Üniversiteleri ile ortak edebiyat çalışmaları yapılabilir. İldeki kamu kurum ve kuruluşları tarafından edebiyat festivalleri düzenlenebilir.

Her ne kadar değişen küresel şartlara bağlı olarak bu edebiyat mekânlarının işlevselliğinin de değişmiş olmasına rağmen, ister mahfil ister başka bir isimle olsun, şair, yazar ve edebiyatçılara değer verildiği takdirde bu mekânların yaşaması sağlanabilecektir.

Kaynakça

- Aktaş, Hasan (2012). Disiplinlerarası ilişkiler bağlamında şiir ve coğrafya. *Studies of Ottoman Domain*, 2 (3), s.1-25.
- Anar, Turgay (2012). *Mekândan Taşan Edebiyat -Yeni Türk Edebiyatında Edebiyat Mahfilleri*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Arı, Yılmaz; Köse, Abdullah. (2005). *İnsan-çevre etkileşimini yorumlamada yeni bir alternatif: Kültürel coğrafya*. Ulusal Coğrafya Kongresi 2005 (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar Anısına) Bildiriler Kitabı İçinde (s. 51-59). Türk Coğrafya Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Ay, Arif (2017). *Mekân Hikayeleri*, ed. Köksal Alver, Duran Boz, s.81, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Arslanoğlu, İbrahim (2001). Kültür ve medeniyet kavramları, *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı:15, s. 243-255.
- Bachelard, Gaston (2017). *Mekânın poetikası*. Alp Tümertekin (Çev.). İthaki Yayınları, İstanbul.
- Çalmaz, Fatih (2013a). “Ankara’da Edebiyat Mahfilleri” Üzerine Mehmet Aycı ile Söyleşi. *İdeal Kent Araştırmaları Dergisi*, s. 279-283.
- Çalmaz, Fatih (2013b).“Yeni Türk Edebiyatında Edebiyat Mahfilleri” Üzerine Turgay Anar ile Söyleşi, *İdeal Kent Araştırmaları Dergisi*, s. 272-279.
- Boz, Duran (2017). *Mekân Hikâyeleri*, ed. Köksal Alver, Duran Boz, s. 327, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Çelikoğlu, Şaban (2016). *Bartın Şehrinin Kültürel Coğrafyası: Maddi Kültür Varlıklarına Göre*. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Devellioğlu, Ferit (2003). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s. 566.
- Diker, Oğuz; Deniz, Taşkın (2016). *Coğrafya ve Tarih Perspektifinden Somut Kültürel Miras ve Türkiye* (2.Baskı), Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara. ISBN:978-605-318-756-1.
- Elden, Stuart (2009). Space I. In R. Kitchin & N. J. Thrift (Eds.), *International Encyclopedia of Human Geography* (First edition. ed., Vol. 10, pp. 460). Oxford, UK: Elsevier.
- Gregory, Derek; Urry, John (1985). *Social relations and spatial structures*. Basingstroke, Hampshire: Macmillan.

- İpekten, Haluk (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Jordan-Byckov; Tim Domosh, Mona (2003). *The Human Mosaic: A Thematic Introduction to Cultural Geography*, (9th edition).
- Kayserili, Alperen (2010). Carl Ortwin Sauer ve Kültürel Coğrafya. *Doğu Coğrafya Dergisi*, sayı: 24, s. 177-190.
- Kayserili, Alperen (2014). *Erzurum Şehri'nin Kültürel Coğrafyası-Maddi Kültür Öğelerine Göre*. Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.
- Korkmaz, Ramazan (2007). “Romanda Mekânın Poetiği”, *Edebiyat ve Dil Yazıları Mustafa İsen'e Armağan*, (Ed. Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker), Grafiker Yayınları, Ankara.
- Lefebvre, Henri (2016). *Mekânın üretimi*. Işık Ergüden (Çev.). Sel Yayınları, İstanbul.
- Michie, Helena; Ronald R. Thomas (2003). “Introduction”. In *Nineteenth-Century Geographies: The Transformation of Space From the Victorian Age to the American Century*. (Ed. Helena Michie ve Ronald R. Thomas). (1-20). New Brunswick, New Jersey, London: Rutgers University Press.
- Moran, Berna (2007). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. (16. bs.), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Narlı, Mehmet (2014). *Şiir ve mekân, Cumhuriyet Dönemi (1920-1950) Türk şiirinde şiir mekân-ilişkisi*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Narlı, Mehmet (2017). *Mekan Hikayeleri*, (ed. Köksal Alver, Duran Boz), s,385, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Oktay, Ahmet.(2006). “Edebiyatçı Mekânları”, *Kitap-lık Dergisi*, Sayı: 90: 63-64.
- Oktay, Ahmet (2004). *Gizli Çekmece*, 2. bsk., İstanbul, Doğan Kitap, s.123.
- Öksüz, Zehra (2015). *XVIII. Asır İstanbulu'nun Kültür Merkezleri Olarak Edebiyat Mahfilleri: Kültürel Mirasın Aktarımında “Edebiyat Mahfilleri”nin Rolü*, International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS) August 2015: Special Issue 4 ISSN : 2148-1148 Doi : 10.14486/IJSCS369
- Özalp, N. Ahmet (2009). *Maraş'ta Edebiyat ve Düşünce Atmosferinin Oluşumu*, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi.
- Şehri Kahramanmaraş (Edt. Duran Boz), Kahramanmaraş Valiliği Yayınları, Ankara.
- Özçağlar, Ali (2009). *Coğrafyaya giriş*. Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Özdenören, Rasim (2004). “Benim Maraş'ım” Dört Mevsim Maraş, Sayı: 3-4.
- Özgül, M. Kayahan (2012). *XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuarâ*. Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara. 11.
- Su, Hüseyin (2018). *Takvim Yırtıkları I*. Şule Yayınları, İstanbul.
- Su, Hüseyin (2017). *Mekan Hikayeleri*, ed. Köksal Alver, Duran Boz, s. 385, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Tally, Robert (2020). *Mekansallık*. Emel Aras (Çev.). Hece Yayınları, Ankara.
- Tonga, Necati (2016). *Cumhuriyet Döneminde Bir Edebî Muhit Olarak Ankara (1923-1980)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Tonga, Necati (2014). Cumhuriyet Türkiye'sinin Devraldığı Edebî Miras: Cumhuriyet Dönemi'ne Kadar Ankara'daki Edebiyat Hayatı ve Edebiyat Mahfilleri, 2 (2), 184-202, *Aralık-December Ankara: Ankara Araştırmalar Dergisi*, Journal of Ankara.
- Toroğlu, Emin; Alpaslan, Yaşar (2016). *Kahramanmaraş'ın tarihi coğrafyasında yollar*, Ed: E. Toroğlu, E. Y. Alpaslan. Dulkadiroğlu Belediyesi Maraş Kültür Tarih Yayınları Serisi:6.
- Turhan, Muhammed (1994). Kültür Değişmeleri (Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Teknik), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tuan, Yi.-FU (1977). *Space and Place: The Perspective of Experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- TÜİK, (Türkiye İstatistik Kurumu), (2020). <https://www.tuik.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 16.04.2020).
- Tümertekin, Erol; Özgüç, Nazmiye (2016). *Beşeri Coğrafya; İnsan, Kültür, Mekan*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Vurmay, Ayça M. (2010). Edebiyat, Coğrafya ve Uzam: Hardy'nin *Yuvaya Dönüş* adlı romanı, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 50, 2 (2010) s. 207-220.
- Yıldız, Mehmed Ali (2015). Beyazıt'ta Bir Kültür Ortamı: Küllük Kahvesi, *Mavi Atlas*, 4/2015: s. 96-107.
- Yüce, Sefa (2018). *Ankara'da Kültür Ortamı ve Edebî Muhitler*, Uluslararası Türk-Rus Dünyası Akademik Araştırmalar Kongresi ,(14-16 Aralık 2018) Ankara, Bildiriler Kitabı.